

NYELV ÉS KULTÚRA

1981 óta ötévente rendezik meg a magyarságtudomány legnagyobb nemzetközi tanácskozását, mindig változó helyszínen. Idén az erdélyi egyetemi város, Kolozsvár adott otthont az egyhetes találkozóknak.

Filozófusok, irodalmárok, nyelvészek, történészek, néprajzkutatók, szociológusok, demográfusok, pedagógusok, politológusok, esztéták, színháztörténészek, zenekutatók, tudománytörténészek – szinte felsorolhatatlannak mindazon tudományterületek, amelyeknek kutatói vagy doktorjelöltjei új eredményeikkel gazdagították idén a hungarológia szellemi „adatbázisát”.

A hungarológusok tanácskozásának egyik fő kérdése az volt, hogy milyen jövőképpel rendelkeznek a magyarságtudomány külföldi intézményei. A Rómából érkezett *Sárközy Péter* történész-irodalomtörténész több évtizedes olaszországi tapasztalatai alapján vázolta fel, hogy milyennek kellene lennie egy, a magyar kultúra terjesztésében és felsőoktatási képviselőként kulcsszerepet játszó ideális egyetemi magyar tanszéknek. Álláspontja szerint minden ilyen európai egyetemi intézetben dolgoznia kellene legalább egy-egy magyar nyelvésznek, irodalomkutatónak, történésznek, s mellettük a nyelvet tanító lektornak. A bolognai rendszer bevezetésével elengedhetetlen az is, hogy a felsőoktatás minden szintjén, tehát a BA, MA és a doktori szinten is fogadni tudjanak diákokat. Ha ez csorbul, a magyar tanszékek vagy intézetek könnyen beolvadhatnak a hasonló, nagyobb, például szlavisztikai intézetekbe, vagy egyszerűen megszűnhetnek. *Hatos Pál*, a magyar tudomány és kultúra nemzetközi kapcsolataiért felelős budapesti Balassi Intézet vezetője szerint a külföldi magyar intézetek fenntartása és fejlesztése nem lehet egyetlen intézmény feladata, abban szerepet kell vállalniuk a hazai egyetemeknek, vagy éppen a Magyar Tudományos Akadémiának. Kultúrdiplomáciai érzékenységet kíván, hogy a magyar szakemberek felismerjék az adott ország érdeklődését, érdekeit egy hungarológiai intézmény fenntartásában, s bizonyos mértékig alkalmazkodjanak ezekhez a helyi elvárásokhoz. *Ujváry Gábor* törté-

nész ezt továbbfűzve azonban megjegyezte: ahol viszont nincs helyi érdek egy magyar intézet fenntartásában, ott a saját érdekeinket figyelembe véve kell itthonról támogatni a kutató és kulturális munkát. *K. Lengyel Zsolt*, a Regensburgban működő, eredetileg müncheni magyar intézet vezetője is a változó német elvárásokra irányította rá a figyelmet: a klasszikus filológiai kérdéseket lassan megelőzik a kultúrtörténeti, művészettörténeti és német-magyar kapcsolattörténeti kutatások. A szegedi *Szőnyi György Endre* az internet adta lehetőségeket villantotta fel: a közeljövőben a magyar filológia és benne a hungarológia egész kutatási rendszerét alakíthatják azok az elektronikus adatbázisok, amelyek sok százezer oldalnyi szkennelt szöveget tartalmaznak, szóra kereshető formában.

Egy másik helyszínen, a történelem tanácskozásán kiemelt szerepet kapott a nem írott forrásokon alapuló, valamint a történetírásen kívüli történeti emlékezetet őrző tudományos megközelítés. Ez utóbbi területről *Zsoldos Attila* a birtokadományozó oklevelekben fellelhető indoklásokkal, a narrációkkal foglalkozott. Ezen narrációk egy oklevélről szokatlan elbeszélő stílusban, meglepő terjedelemben örökítettek meg bizonyos politikai érdekeket, tetteket. Felmerül a kérdés: minek köszönhetően alakultak ki ezek a hosszadalmas szövegek? A nagyközönség ugyanis a latin iratokat nem értette, nem olvasta, így reprezentációs szerepük nem lehetett. A kutatók álláspontja szerint a hosszú beszámolók a későbbi jogi viták elkerülése érdekében próbálták meg részletesen elmagyarázni, hogy az újonnan birtokhoz jutott hűbéres nemcsak az éppen akkor uralkodó királytól érdemelte ki az adományt, hanem előre indokolták, hogy örökösei miért tarthatják meg a vagyont később is. *Csikovics Enikő* azonban figyelmeztetett: ha csak az oklevelek szemléletmódját, kifejezéseit veszi át a történet-

A hungarológiai kongresszus nem hivatalos programjában szerepelt a felújított Mátyas-szobor megtekintése is

tudomány, akkor könnyen a győztesek történelemszemlélete válhat uralkodóvá a tárgyilagos megközelítés helyett. *R. Várkonyi Agnes* ezzel kapcsolatban felidézte azt a régi polémiait, hogy vajon a középkori oklevél-narrációk nem a hiányzó magyar lovagkor lenyomatai-e? Előadásában pedig egy későbbi korszak forrás értékének tekintett művével, II. Rákóczi Ferenc *Vallomásaival* kapcsolatban megállapította, hogy a *Confessio peccatoris* irodalmi értékei mellett történetírói munkának is tekinthető, amelyben a vallási kitekintések a politikai, történelmi, személyes életrajzi mondanivaló megerősítését szolgálják.

Kiváló alkalmat kínált a hetedik hungarológiai kongresszus jó néhány aktuális erdélyi tudományos kezdeményezés bemutatására is. Így például külön szekcióülést foglalkozott a tömbben és szórványban élő magyar gyermekek nyelvhasználatának vizsgálatával, a szótörténeti kutatásokkal, de aki akart, még erdélyi magyar levéltári dokumentumot is örökre fogadhatott a Kolozs megyei gyűjtemények anyagából, ezzel segítve a magyar történeti emlékek megőrzését és továbbadását a következő szakember generációknak.

GÓZON ÁKOS